

Van het oorspronkelijk Fransch uit
het eind der 15e of den aanvang der 16e Eeuw;
99 authaur is Jehan de Lacu.

1224 Zie Brunet Manuel, op het
72.36 woord L[illegible] Tom II. pag. 314.

Catal. P. [illegible]

[illegible] waar!

P.

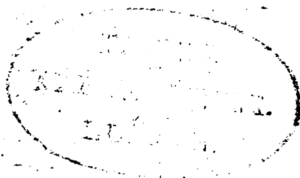
Die Evangelien

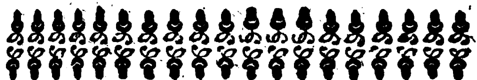
Vanden Spinrocken wilt aenſchouwen/
Metter Gloſe beſchreven ſeer excellent/
Gecorrigeert by veel geleerde Vrouwen/
Den Mannen tot een konſtigh groot preſent.

t'AMSTERDAM,

By Ian Iacobſz Bouman, Boeckverkoper op 't Water
in de Velye onder de Doornen/ 1662.

Hier beginnen de Euangelien van den Spinrock, metter Glosen, ter eeren van de Vrouwen beschreven.

Veel lieden zijnder huydendaegs die haer Talen en redenen voorthalen en beasemen by der Euangelien van den Spinrock: die nochtans luttel weten watse inhout: noch oock niet geweest en hebben van de insetters en vinders: Ja dat meer is/sy halense voort/ meer in spot en geckernye / dan sy doen met begeerten die sy hebben in die groote saken die sy begrijpen / in verminderinge ende verachtinghe van den Vrouwen / 't welck groote schande is: Want sy niet en bekennen die groote Edelheyt der Vrouwen/ en de groote deught die van hen komt. Want om dieswille dat de eerste Vrouwe in hoogher plaetsen was gemaeckt/en gheschapen/ daerom zijn alle Vrouwen Edel van Aert / net / heusch/ ende vol levens / licht-vindende / subtijl / dat sy by na weten watter gheschieden sal by den ghemercke die sy nemen van den lieden / voghelen/ beesten / en ander dingen / alsoo by den vervolge des Boecks blijcken sal. Om dan dat ongelijck en de spotternye te niet te doen / en in teghendeel

 van

van dien/ de Vrouwen te vereeren en haer sachtjens te verheffen. Soo hebbe ick/ die van jonckx haer ootmoedigh Klerck ende dienaer ghewweest ben/ ter begeerten van eenige mijne liebe Vrienden/ geset in gheschrift dese handelingh die in hem begrijpt den text van der Euangelien van den Spinrock/ met een deel van der Glosen en postulen daer op verklaert/ by eenighe goede Vrouwen/ welcke namen hier na by gheschrifte/ die den Text van der Euangelien ghemaeckt hebben/ volgen sullen.

Om te openbaren de woorden en bindinghen van den Vrouwen. Soo is te weten/ hoe daer ghewweest zijn ses Matronen/ wijs en vroet/ om die voorseyde Euangelien of afagen te lesen ende te vertellen/ daer af die eerste geheeten was vrou Isengrijn van Eycke. Die tweede Vrouwe Transelijne de Kroeck. De derde vrouw Abunde van de Ruem. De vierde/ vrouw Sibille van den Marasch. De vijfde/ Gomberde wel-geracke. En die seste vrou Berte van den Hoven. Dese ses Vrouwen waren soo vroet ende wijs in haren tijdt al haddet ghewweest om den blauwen Duyvel te besweeren ofte te binden op een kussen/ soo waren sy daer abel ghenoegh toe/ ende uytnement.

Wie dat was de eerste Vrouw die dese Euangelien voorstelde, en hoe de Meester van desen Boecke bewogen wert die te beschrijven.

NA dat ick vinde in sommighe registeren/ soo waren dese Euangelien gevonden in d'oude

We-

erekt/ ten tijde als regneerde de mogende Ko-
gh Serastes/ die eerst de konst van Nigro-
antien vondt/ van welcke Konst hy eensdeels
rde der Koninginne / sijnder Huysvrouwe/
heeten Harmafrodzita/ welck daer af maeck-
een schoon begin van desen Euangelien / soo
t sy naederhandt vermenighvuldight zijn by
begrijpende Geesten van den Vrouwen die
edert geweest zijn/na die mercken die sy geno-
en hebben/ soo inder Lucht / soo inder Aerden
an Wichlingen. Ende soo en heeft opt t'sedert
iemant geweest/die ghepeynst hadden die te be-
hrijven/ daer af ick geweten heb/ hoewel noch-
ans sy niet en zijn van misterie. Om dan te
weten hoe ick my aldus verstout heb en verme-
en die te beschrijven. Soo is / te weten: hoe ick
p eenen Avondt nae den Ete (als ick my woū
gaen vertreen / en den tijt verdrijven in die lange
avondt-stonden/ tusschen Kersmisse ende Licht-
misse/) quam ten huyse van een goede ouder-
Jonckvrouwe/ in mijn ghebuert / daer ick ghe-
woonlijcken plach te gaen klappen / want daer
veel van de gebueren pleghen te vergaderen/ende
komen Spinnen/ koutende van geneugten daer
ick my in vermaeckte. Maer desemael soo wa-
ren vergadert dese ses Vrouwen / die seer besich
waren met verscheyde redenen: Ende van groo-
ter haest / die sy dickwils hadden / haer reden te
segghen/ brachten sy malkander/ soo dat sy al te
hope klapten. Ick die eensdeels beschaemt viel/
dat ick hun soo over den hals quam / tradt we-
der achterwaerts / oorlof nemende / om weder

 van

van daer te gaen/ maer terstont werdt ick weder geroepen van hen/ en metten slippen ghehouden/ soo dat ick midtsdien/en oock t'harer beden/onder hen neder sat/biddende hun dat sy my vergaven dat ick so stoutelijck onder hun neder sloegh.

Een van hen die 't woordt voerde / voor hen allen/seyde my: dat ick hen met allen wellekome was/ beter dan yemandt ter Werelt/want (seydense) ghy komt effen juyst te passe / om ons te helpen / in dit stuck daer wy mede besich zijn/ ghemerckt dat ghy onderwijlen van den Vrouwen geschreven hebt tot haerder eere/my voorts biddende dat ick dat noch weder. doen woude van daer sy onledigh mede waren / sy ofte haer nakomelingen souden 't my loonen. Dat is/dat ick doch beschrijven woude de Euangelien van den Spinrock tot haer eeuwighe gedenckenisse/ ende bereetschappen/ van allen den genen die na komen souden. Ick / die in alder manieren beschaemt viel / van dat sy my prijsden / meynde my t'ontschuldigen / maer terstont wert ick van hen met allen seer overvallen/ende omgeleyt/dat ick al beschaemt den last van desen aenvaerden moest. In 't welck of 'er yet in versuymt is/ dat wilt men hunlieden doch aentijden / welcke so grooten haest hadden doen sy 't my opleyden/ dat ick geen tijdt en hadt te verstaen / om sulcke ghieringhe dinghen te beschrijven:den last by my aenghenomen zijnde/ danckten sy my allegader/ ende namen den dagh en ure des anderdaeghs 's avondts nae den Eten daer weder te zijn/ende belastende my grootelijck dat ick pampier/ inct/

en

penne met my brengen soude/ want sy groote ngen beslichten wouden.

'Ordonnantie van dit Boeck is ghestelt in termijnen by Vrou Isengrijne.

DEs anderendaeghs ter beteeckender ure soo quam ick/daer alreede de ses Vrouwen vergadert waren/ende na my wachten/soo aen haer gelaet schijnde. Na dat sy mijn plaetse gemaeckt hadden om tot mijnen gemacke te sitten/ horende ende schrijvende haer leeringen. Soo seyder een van hen/ d'outste/gheheeten Vrou Isengrijne / oorlof nemende aen haer ghesel schap om te spreecken. Mijn hart liebe ghebueren ende ghesellen hier gheroepen zijnde/ ghy siet en 't is oock openbaer dat die mannen nu hun beweghen te schrijven/en opdichten dingen die smettelijck zijn ende nopende onser namen eere. Hoewel sy ende wy nochtans van eenen meester ende van malkander gedescendeert zijn. Ende als ick immer seggen moet/soo zijn wy gekomen van veel hooger staet dan sy/ende gemaeckt van reynder materie/ ende klaerder dan sy/ aldus waer mijn advijs / onder correctie van u allen / dat wy byder hulpe van dese onsen Klerck / maeckten een Tractaet van de Capittelen die wy houden willen / van 't gene des by onse groot-Moederen en oude Moederen bevonden is geweest. Ten dien eynde dattet niet en blijft vergeten / en dattet komen mocht in handen van den genen die na ons komen sullen/welck tractaet houden sal die Capittelen

pittelen van den Evangelien van den Spinrocke metter Glosen / die sommighe wijse ende vroede Matronen daer toe geboeght hebben/ ende noch doen sullen / ende om die materie te bereyden/ ghy weet datter zijn ses werck-daghen in de weke/ en wy zijn onser ses die dit begrepen hebben/ en die van ons ouders veel dingen ghelesen en ghehoort hebben van den Ouden en oock van den Nieuwen Testamente / en veel goeder en waerachtiger leeren/ soo waren ten slote mijn advijs/ dat wy een maendagh vergaderen ten huyse van Maroy Ploeyaerde / daer men ghewoon is die Spinninghe te houden s' avondts omtrent ses uren/ en daer sal/ op dat u goet dunckt / een van ons beginnen haer lesse / en verhalen daer Capittelen/ in de teghenwoordigheydt van alle den anderen die daer vergadert sullen wesen : om die te houden en te stellen in eeuwigher memorien. Die ander spraken / alle gelijck dat Vrou Ysengrijne wel gheseydt hadde / en baden haer dat sy doch de eerste lesen soude / en sy souden daer alle wesen/en om haer Capittelen te beter te gewaerdigen/ soo souden sy sommigen bidden noch van anderen haren mede-gebueren / so out als jonck/ dat sy van daer oock komen wouden. Vrouw Ysengrijne ontfing haren last geerne/ en keerende haer tot mywaert / badt my vriendelijck dat ick doch haer Secretarius wesen woude/en desghelijcks van den anderen oock / sy soudens my loonen van sommigen van hen banden joncxsten tot mijnen keure. Des ick haer danckten en seer wel daer af te vreden was.

d'Or-

d'Ordonnantie van den eersten daghvaert, die van Vrouw Ysengrijne gehouden wert, en hoedanigh dat sy was.

DEs Maendaeghs omtrent ten seven en acht uren/ na den Avondtmale/ soo vergaderden de voorsz Vrouwen alle de ghebueren die daer oock ghewoonlijck waren te komen/ en meer andere die daer op ghenoodt waren / om t'aenhooren dat misterium en werck dat men daer doen soude.

Vrou Ysengrijne quam daer verghefelschapt met veele van harer kennissen die alle met hun brachten haer Spinrocken / Vlas / Spillen / Standberden/ Haspelen/ en oock wat sy daer toe meer behoeven mochten. En metten korsten gesept/ het scheen een Marckt te wesen/ daer men niet dan woorden en redenen en verkocht van kleynen effecte/ en waerde. Den stoel van vrou Ysengrijne was geset ter eenre zijden / wat hooger dan die andere Stoelen/ en den mijnen daer neffens/ en voor my een tondeel daer op een lampe/ om my daer mede te lichten / en alle d'andere hadden d'aenghesichten tot Vrouw Ysengrijnwaert/ dewelcke begoste te segghen in deser manieren. Maer aleer ick beginne haer Capittelen te schrijven / soo wil ick vertellen haren staet ende haer afkomst. Vrou Ysengrijne was oudt ses-en-tsestigh Jaren / of daer omtrent / en sy had een schoon Wijf geweest in haren tijt/ maer sy was seer verkrompen/ sy hadde die oogen hol/ en den mont groot en wijdt/ sy hadde gehadt ses

Mans/behalven die sy ondertusschen gheriefde. Sy behulp haer in haer oude daghen met jonge kinderen op te houden / maer in haer jonckheyt hielt sy groote kinderen op. Sy was konstigh in veel dingen.

Haer man was jonck genoegh/daerom dat sy sijnder seer jaloers was / en haer dies menighmael beklaeghden hare gebueren.

Hier beginnen de Capittelen van vrou Ysengrijnen Euangelien opten Maendagh.

MYn liebe gebueren/daer en is niemandt van u / of hy weet wel dat ick Loefken mijnen man meer nam om sijn schoonheyt dan om sijns goets wille/ want het was een schamel geselle.

Ick en hebs gisteren noch huyden niet gesien voorwaer/ hy heeft groote neeringe met het goet dat mijn andere Mans ghewonnen hebben / ick geloobe dattet my de doot inbrengen sal.

Tot dit propoost segghe ick u voor mijn eerste Capittel / alsoo waer als d'Euangelie is: Een Man die onbehoorlijcken over-brenght en verteert sijns Wijfs goet sonder haren danck en oorlof/ hy salder reden af geven/ en voor lijden ghelijck van gestolen. Glose. Op dat Capittel seyde een oude Matroone/ geheeten Grielo: Voorwaer de man die teghen dat Capittel doet/is na zijnder doodt in't Dagheyper vanden quaden mans/vol bernende solfers/ hy en hebet gebetert met penitentie in dese Wereldt van Gast-huys tot Gast-huyse.

Dat

Dat ij. Capittel.

Daer en is niet seeckerder sonder pijne / dan een man die altijdt contrarie valt sijnen Wijve in 't ghene dat sy raedt of doen wil/ ende wat sy seydt / indien hy haer teghen-spreeckt / soo is hy valsch / onghetrouw en meyneedigh. Glose. Voorwaer seyde Gomberde van den Graft van die daer tegens dede/ heb ick gesien veel miraculen/ ja mijn stiefvader bracker sijn been om / om dat hy mijn Moeders raedt niet ghelooven en woude.

Dat iij. Capittel.

Een Man die sijn Wijf slaet waerom dattet oock is / en sal nimmermeer van ons Lieve Vrou verhoort werden / ja al vergeeft het hem sijn Wijf. Glose / Gatoye Ploepaerde seyde / op dat Capittel/ dat de ghene die sijn Wijf slaet/ doet alsoo groote sonden / als of hy hem selven bederven woude : want na dat ick onsen Prochiaen heb hooren seggen/ soo en zijn 't maer een lijf vereenight metten houwelijcke.

Dat iiij. Capittel.

Een Man die yet doet sonder sijnen Wijve dat te kennen te geven/ ick segh u alsoo waer als d'Evangelie/ dat hy in der conscientien arger is dan een die 't wel soude derven segghen / Glose. Die oude Matroonen hebben / dat inder waerheyt verkreghen dat die kinderen van alsulcken houwelijck in deser Wereldt/ nimmermeer rijck worden en sullen.

Dat

Dat v. Capittel.

Mijn vriendinnen ick segh u voorwaer / dat geen verdriet of wee desgelijck en is als dat een man 't sijne elders draeght, dat men thuys wel behoeven soude / bysonder dat goet dat van sijnen wijve komt. Glose. Voorwaer seyde daer een oude geheeten Florette de swarte: de ghene die sijn houwelijck breeckt in overspel is min te achten dan een Jode of Sarasijn / want hy is meyneedigh.

Dat vj. Capittel.

Die wil weten den naem van sijnen toe-komende man / sal voor sijn deure spannen den eersten draet die sy spinnen sal / en alsulcken naem als de eerste man sal hebben die daer voor hy sal gaen / soo sal haer man oock hebben. Glose. Met dien woorde soo hief haer op een van den geselschappe geheeten Greffijne Jans het blau wijf/en seyde/dat sy dat gheproeft had/en dattet haer soo gebeurt was / des sy de ure vermaledijde van alsulcken gemoet van eenen man die alle verwe en schoonheydt verloren had / en soo is hy soo krancken huys-man dat hy anders niet en weet dan slapen.

Dat vij Capittel.

Als een vrou kint draeght/ en men weten wil of sy een soon of een dochter draeght/soo sal men op haer hooft wat souts leggen als sy slaept dat sy 't niet en weet / en den naem die sy 't eerste noemt: na dat sy ontspringt ist een Man / soo sal 't een soon zijn/ Glose. Dat selfde ghebeurde

my doen ick droegh in u droeg rype mijn Dochter. Doen seyde Griele van den Solder: dat leerde my mijn Groot-Moeder die seer oudt en wijs was.

Dat viij. Capittel.

Men sal geen jonge meiskens t'eten geven de hoofden van Hasen/ op dat sy 't niet en ghedencken alsse Kint-dragen: want haer Kinders souden gespleten lippen hebben. Glose. Margotte seyde daer op/ dat gebeurde noch kortelingh een mijner Nichten: want om dat sy ghegeten hadde 't hooft van eenen Hase/soo bracht haer dochter vier lippen ter Werelt.

Dat ix. Capittel.

Men en soude geen jonge meyskens de hoofden van Schapen laten eten / noch Hanekammen / noch ael: op datse niet en vallen in sinte Lupes ongemack/Glose. Voorwaer seyde Bele met de Tuyten / dat is een groote hinder: want om dies wil datter mijn Moeder at / soo heb ick 'er drie Licteyckenen af behouden / die my nimmermeer vergaen sullen. d'Eerste dat ick dickwils op mijnen rugh valle. 't Tweede/ dat ick my geern stote. Het derde / dat ick heymelijck gebreck lijde.

Dat x. Capittel.

't Is gelijck d'Evangelie seyt: soo een Meisken geern eet gesoden Melck inde panne of aerden Potten/dat het reghenen sal als sy de Bruyt is/en sy krijght gemeynlijck eenen onghenoeghlijcken man/ en haer ghebeurt meestijdt dat sy

dick-

dickmael beklaeght. Glose. Vrou Abonda seyde/ dien reghel en lieght u nimmermeer alst wel scheen op mijn Bruyloft daer ghy en noch veele andere waren.

Dat xj. Capittel.

Also waer als het is 't geen my eens een oudt wijf seyde: als een Man gaet slapen by sijn wijf of lief met vuyle stinckende voeten/ en hy een sone wint/ die sal hebben eenen stinckenden Adem/ en is 't een dochter/ die sal niet vry zijn van deselve/ en meer ander gebreken. Glose. Maroye Ploypaerts/ op dat Capittel/ seyde: dat het alsoo gebeurde haer Nichte: want waerse ginck men wert harer gebreken gewaer.

Dat xij. Capittel.

't Is soo/ want ick 't u segghe: als een jongh knecht met een jongh meyskën t'samen vergaren/ maecht zijnde/ dat eerste kint datse t'samen krijgen/ is gemeynlijck sot. Glose Beerie. De ouwe seyde daer op/ dat het waer ghebeurt van haer dochter/ die sy houwede aen den Verckens-weyder/ sy moest hem wijsen hoe hy doen soude/ en haer eerste kint is puer sot.

Dat xiij. Capittel.

Mijn ghebueren en ghesellinnen/ ick segghe u voorwaer/ als een kint eerst geboren ist/ is 't datmen hem t'eenemael geeft van eenen ghebraden Appel/ eer 't de borst suyght/ soo en sal 't nimmermeer aen de tafel onmanierlijck eten noch drincken/ en het sal te sedigher zijn in sijn wercken/

ken/ en in 't spreken onder de Vrouwen / Glose. Marope Morelle seyde op den text. Als een geboren kint heeft een kleyn drajken totten hoofde toe / soo ist lanckleevigh / en heeft eenen soeten adem/een goede stemme/en gracelijcke sprake.

Dat xiiij. Capittel.

Ick versekcr u alsoo waer als d'Euangelie/ dat om den kinderen te hebben gekrolt hayr/terstont als sy gheboren zijn/soo sal men haer hooft wasschen met witten Wijne/ en dat men in haer hadt doe de rancken van den witten Wijngaert/ Glose. Vrou Hermofrodi seyde daer op / so wie dede dragen twee schoone blancke swaerden aen elcke zijde van eenen jongen kinde eer men 't Kersten dede/dat kindt sijn leefdaghe schoon en koen wesen soude/en onder d'Edelen wel gesien.

Dat xv. Capittel.

Nu hoort en verstaet wel allegader/ ick waerschouwe u dat men geen mes of snijdende wapen uyttrecken en sal voor vrouwen met groote buycken / men en gae voor alle wercken en raecktse daer mede suyverlijcken / te dien eynde dat sy te bet 'er zy / en dat haer vrucht te koenre blijve. Glose. Pernette Buete seyde daer op / om dieswille dat haer moeder dat niet en dede doen sy van haer groot ginck / soo hadt sy opt bloode geweest / en noch was 't dat sy sonder mans geselschap niet alleen dorste slapen gaen.

Dat xvj. Capittel.

Ick segge u voorwaer/also waer als d'Euangelie van den Spinrock/dat die jonge meyskens

nim-

nimmermeer en behooren te eten om die leste Kriecken met haren Vrpers / want het valt dickwijls dat die gene die de leste Kersse gebeurt/ blijvet alderlest te houwen. Glose. Vrou Sibille van den Marasche / seyde daer op dat de jonghe Meyskens niet en souden klappen met haren Vrpers / want het valt dickwils dat de Mans by speelen hebben/en de vrouwen niet.

Dat xvij. Capittel.

Noch segh ick u in trouwen die redenen verbiddet aldaer eenige Jonckvrouwen zijn te spreken oft verhalen van eenigerley dinghen die niet en zijn te krijghen / want die vruchte haers ligghaems mochtes misquame hebben. Glose, Vrou abonde van den hovene seyde daer op/ dat quaet waer de Vrouwen die kindt draghen te werpen met Kerssen oft Besyen/ of rooden Wijne/ want't kint souder een teecken af brengen.

Dat xviij. Capittel.

Weet voorwaer dat een man die hem ontgaet in sijne houwelijck/ niet weerdigh en is tot eeniger digniteyt gekoren te worden/en al waert dat hem sijn wijf van den gelijcke dede/ het waer een sake van haerder beyder quaet / en sy soude met rechte quijt ghewesen worden. Glose. Vrouwe Iseret de korte seyde/ die geen andere Vrouwen en verselle/die doe drie maendagen Misse singen van S. Anoy / ick segge u certeyn dat de Vrouwen van Parijs alsoo haer mans onderhouwen.

Dat xix. Capittel.

Als men een kindt doopt/ is 't een knechtken/

en

en het twee Peeteren heeft/ soo en sal 't niet meer wijfs hebben dan een. En is 't een Meysken/ en het twee Peetkens heeft/ so en sal sy niet meer Mans hebben dan eenen. Glose. Voorwaer seyde Ampulsijn Stukerse: Ick mach wel vermaledyen de ure datter Willeken mijnen Man soo veel hadt/ want hy heefter drie/ sonder die ick niet en weet.

Dat xx. Capittel.

Als men de jonghe kinderen siet op de straten met speerkens en wimpels rijden en strijden/ dat is een waer teecken van oorloghen en tweedrachtigheydt in den Lande komende. Glose. Pier-Huylecotte seyde daer op/ als de kinderen draghen banieren en kruyssen/ dat is een teecken van sterften.

Dat xxj. Capittel.

Wil een Vrou weten of haer man uyt slaept/ soo siet en wachtse oft hy een volle Mane laet voor-by glijden sonder haer te naken/ voorwaer is 't alsoo/ soo is 't geen wonder al heeft sy quaet vermoeden. Glose. Dese Evangelie is waer/ want 't is meer dan twee Maneschijnen geleden dat Jan Plopaert mijn man noch dit noch dat dede/ ben nochtans wijfs ghenoegh om hem te verdouwen.

Dat xxij. Capittel.

Men sal geen Vrouwen groot-gaende/ t'eten gheven hoofden van Visschen/ op dat sy daer op niet e n peynsen/ en haer kint geenen hogen mont

en brenge. Glose. Perecte Fapots/seyde dat sy veel kinderen gehouden hadde die den neuse veel langer hadden dan costuymelijck is.

Dat xxiij. Capittel.

Is 't dat een man sijn wijf smijt oft met voeten stoot/ als sy kint draeght/ sy sal veel te swaerder arbeydt hebben/ en dickwils sterven sy daerom. Glose. Vrou Harmafrodde seyde/ dat geen remedie tegen en ware/ anders/ dan dat men die schoen moeste hebben die hy aen hadde/ als hy dat dede/ en so sal sy lichtelijck genesen.

Dat xxiiij. Capittel.

Is 't dat yemant een kint overschrijdt/ soo en sal 't nimmermeer wassen/ ten zy dat men 't wederom overschrijdt. Glose. Voorwaer seyde Sibille/ daer af komen dese kleyne mannekens en wijfkens.

Dat xxv. Capittel.

Is 't dat een Vrou oft Meysken haer Koussen ontbint op der straten/ en sy haren kousebant verliest/ dat is een teecken dat haer Man ofte Vryer niet ghetrouw en is. Glose. Overmidts desen soo hielt daer een stille/ geheeten Transsie/ die lxvij. Jaer oudt was/ en seyde dat het waer was/ want sint Dinghsdagh dat ick mijnen Koussebant verloos op strate/ so en sach ick mijnen Vryer niet blijde.

Dat xxvj. Capittel.

Ten eynde van mijnen Capittelen/ soo segh ick u als een Vrouw een quade borst heeft/ soo en derf

derf sy anders niet doen/dan dat haer man daer-om drie ringen make met sijnen vinger. Glose. Sandrijne Langereet seyde/ dat men verstaen soude dese drie ringen behooren gemaeckt te worden beneden den buycke onder die gordel staet.

Midts der conclusie begonsten alle die daer saten te lachen/ en presen seer hooghlijck Vrouw Ysengrijne / dat sy haer Euangelie soo wel achtervolght hadt/ en ghedeelt in xxvj. Artijckelen/ en geloofden dat sy se souden onthouden om voort te kondighen anderen die ter dier lessen niet ghe-weest en hadden. Ick haeckte seer na 't eynde/ want my Pampier en Keerssen ghebraecken/ en den slaep vermaende my/ want 't hyder middernacht was. En so woud ick oorlof nemen/ maer sy baden my dat ick 'er een kiesen soude tegen des anderen daeghs die dan lesen soude haer Euangelien. En so vielen sy by een en kosen eendrachtelijck een jonckvrouwe/ geheeten Transelijne de Kroeck/ de welcke den last aen nam/ my seer biddende dat ick haer in dat stuck oock dienen woude.

d'Euangelie gelesen by de vrouwe Transselijne de Kroeck op den Dinghsdagh.

Dit is 't vervolgh van den Euangelie ghelesen by Vrouw Transselijne de Kroeck des Dinghsdaeghs.

DEs dinghsdaeghs 's avonts ontrent 5. uren begosten hen daer te bergaderen die vrouwen out en jonk/ van allen kanten/ want sy hadden 't

den 't alreede bereyt 't gene dat des maendaeghs gedaen was/ en dat men des dinghsdaeghs weder doen soude by Vrou Transselijne die wel vermaert was/ want sy was alreede/ dacht ick/ out xl. Jaren / lanck en mager. Sy hadde in haer jonckheydt ghewoont by een Edele Vrouwe, die eensdeels Nigromantie / en waersegghen wiste/ daer by sy veel wichelinghen leerde / daer sy nae der hant by vergeben was. Maer om dies wille dat sy eens met Venus ghespot hadt / op ten kutel van der minnen / soo en hieltse sint niet op/ Venus te dienen met haren ondersaten. En in haer oude dagen hadt sy geslagen aen den Prochiaen van den Dorpe / die nacht en dagh haer Biecht hoorde / en daerom hadden de ghebueren haer in grooter waerden. Vrou Transelijn gekomen zijnde / vraeghde my of ick bereydt was om te schrijven/en begonst aldus:

Dat eerste Capittel.

Hoort mijn goede ghebueren en ghesellen/ ick bidt u dat ghy swijghen wilt / alsoo waer als de Euangelie/seg ick u/als een vrou wil wesen wel gemint van haren man of lief/ dat sy hem te eten geve Ratte-kruyt. Glose. Dat is waer / seyde Berte de Brune/ want dat dede ick mijnen man en ick maeckter hem een Salaet af / maer die liefde en duerde maer ses weken/ en alsoo meyne ick dattet dickwils vernieuwt moet zijn.

Dat ij. Capittel.

Ick segh u/die gekrijgen konde waerachtigh Mandragra/en leyt in een wit kleet en doet hem

't selve

't selve tweemael daeghs eten en drincken / al ist dat hy 's niet en eet en drinckt / die soude in korten tijt rijck worden. Glose. Voorwaer seyde Janne Wastelvete / men seydt dat Alexius van den Hope alsoo rijck geworden is. Ick segh u voorwaer als d'Euangelie / als een op sijnen wegh ghemoet eenen Hase / dat is een quaet teecken / en om dat perijckel te schouwen / so sal hy hem driemael omkeeren van daer hy komt / en dan is hy uyt perijckel. Glose. Mits dien so hief haer op Mardie Brante / en seyde dat het waer was / want haer stief-vader brack sijn been van eenen paerde / na dat hy eenen Haze ghemoete. Maer die een Wolf oft eenen Beer ghemoet / dat is een goet teecken.

Dat iiij. Capittel.

Nopt wijs man en sat op eenen Ezel / ter eeren onsen Heere die 'er op sat / want als men van den Ezel valt / soo seydt hy berst / maer die van een Paert valt / seyt staet op. Glose. Op dat Artijckel argueerde sy / want ons Vrouwe op eenen Esel sat / doen sy in Egypten vloodt / nochtans en gebeurde haer geen quaet. Daer op antwoorde vrouw Sibille vander Graf / datter ons lieve Heere noch niet op ghesetén en hadde. Daer op soo repliceerde een oude Quene / geheeten Perette d'omrouw / datse onsen Heere hadde op haren schoot. Hierom soo geree s groot geschille onder die gene die daer saten / alsoo dat d'een haer hielt aen den Text vander Euangelien / en d'ander aen die Glose. En soo luyde riepen / op dat men en hoorden noch en sagh / noch en verstondt. Soo

 stont

stont op vrouw Ysengrijne / en dede soo veel dat syse stilde.

Dat v. Capittel.

Maer om alle twist te vellen / soo segh ick u/ die sijnen Rooster op 't vier ley /, sonder yet daer op te leggen/dat die oudt werdt en verrompelt. Glose. Doe sey een van den Spinnerssen/ gheheeten Piate metten langen Neuse/ die gaet slapen en sijnen stoel niet en verset / daer hy hem op onthoust heeft/die is in sorgen dat hem de nacht-Merrie rijden sal.

Dat vj. Capittel.

Die tsavonts sijnen stoel of kreest metten voeten laet opwaerts staen / alsoo lange sit de Duyvel schardelingh op 't huys. Glose. Isoreet ten Priene seyde / dat haer groot-moeder seyde/ datter soo veel geel Duyvelen op elcken voet sitten als daer voeten zijn.

Dat vij. Capittel.

Ick verseker u/de Exteren scheeten op 't huys voor de noen/en mense van voren siet/dat is een teken van goeder nieuwe maren toekomende/ maer als 't na der noenen gebeurt/ en mense van achter siet/daer volget altijdt quaet nae ; maer ist datter die Musschen op garten of haer nesten maken/ dat is een teken van goet weder. Glose. Geertruydt dobbel seyde/ als eenen Opevaer sijnen neste maeckt op yemants schoorsteen/ dat is een teecken dat die meester van den huyse langhe leven sal en rijck worden.

Dat

Dat viij. Capittel.

Als een sijn ooren tuyten/ soo weet voorwaer/ ist de rechte oor/soo sullen 't goede tijdingen zijn/ maer ist de slincke/dat beteekent quade tijdinghe. Glose. Isabel van de roode Kammen / seyde daer op/ als een sijne Neuse jeuckt/ dat is een teeken van roode Wijn te drincken / ofte beesten te riecken.

Dat ix. Capittel.

Wanneer die Erweten oft Warmoes ziedet/ alst van den vyere gheset is/ soo weet voorwaer/ dat in dat huys geen tooverye en is. Glose. Perette Saen ghekleedt/ seyde dat de maeren gheen dinck meer en ontsien in een huys/dan eenen pot die van den vyere ziedt.

Dat x. Capittel.

Nu hoort alle en verstaet wel dit Capittel/die sorghe heeft dat die maere t'sijnen bedde komen sal/ die sal nemen een eycken berdeken en leggent voor dat vyer/ist dat sy daer komt/en op yemant sit/sy en sal van daer niet konnen gheraecken/ten sal schoon dagh wesen/en dat is geproeft. Glose. Jannette Saet ghereet/ seyde dat sy dat een vergat / maer als sy slapen was / soo taste sy wat wesen mochte/ en bevant dat was een rou dinck met saghten hayre.

Dat xj. Capittel.

Die des Saterdaeghs laet te vol spinnen het Vlas dat op ten Spinrocke is/den draet die des Maendaeghs daer af ghesponnen is/en sal nim-

mermeer goet zijn/ noch bleycken. Glose. Maroepe de Blau seyde / om dat die vrouwen in Duytslandt 't Vlas op haren Spinrock laten/ soo en is haer Laken nimmermeer wit / en dat blijft aen die hembden / die de Mans van daer brengen.

Dat xij.^e Capittel.

Die hem wacht sijnen aers te vagen met bladeren/ kruyde ofte ander groen op ter aerde ghewassen/ en sal nimmermeer pijn hebben in de lenden of jancken. Glose. Piate de grove/seyde daer op/ die dat onderhoudt en sal nimmermeer den hooft-sweer hebben/ maer sal in die stede van dien/ het hembde dickwil vergult hebben.

Dat xiij. Capittel.

Die niet en werpt/ noch en laet werpen die beenen in 't vyer/ als 't vleesch af gegeten is / die en sal nimmermeer tant-sweer hebben ter eeren van Sint Laurens.

Glose. Marotte swert gat / seyde / dat in de steden van dien/ de honden daerom vochten.

Dat xiiij. Capittel.

Die geen gelt in sijn borse en heeft/ wacht hem dat hy die nieuwe Mane niet en besiet / oft anders soo en sal hy geen geldt hebben/ alsoo langhe als die Maene sal dueren. Glose. Robinette swart snede seyde op dat Capittel die de nieuw Maen ghewaer werdt als sy wasset/ met volder Borse/ die sal die Mane groeten / en ootmoedelijck toe-neygen soo sal sijn gelt dat Maneschijn wassen en vermeerderen.

Dat

Dat xv. Capittel.

Wie een Claverbladt met vier bladers vint/ die sal 't in waerden houden/ en hy sal sijn leven lanck geluckigh en rijck wesen. Glose. Sibille de Rope/ seyde hier op: Is 't dat een Man treet bloots/voets op een Claverbladt met vier bladers/die en sal niet missen/ hy en sal die witte Roortse hebben/ en ist een vrou/ so sal heur man achter upt staen.

Dat xvj. Capittel.

Als een op sijnen Tabbaert vindt een Koppspinne/ dats een teecken dat hy dien dagh geluckigh wesen sal. Desgelijcks die vindt een hoefyser of een stuck daer af/ die sal goede avontuer hebben. Glose. Doen hief haer op Franscyne sacht hooft/ als men smorgens voor den onbyte vint gelt op de aerde/ dat is ongheluck op dattet geen gout en is.

Dat xvij. Capittel.

Die een Extroge wijst op Sint Jans avont met Vlier-bladeren/ en steecht die bladeren in de aerde/ soo verre als die rotten/ soo verre sal de Exterooge verdroogen. Glose: Isabeel van den Router seyde daer op/ dattet beter ware die Exterooge ghewreven met een kruyt dat Melck in hebet.

Dat xviij. Capittel.

Als de man vint op 't sijne eenen swarm Bien in sijn Woonen/ dat is een quaet teecken/ ten zy dat hyse hem gift met een stuck geldts. Glose.

Vrou Gorgene seyde daer op / een die de Byen anders na hem name / sy en souden hem nimmermeer goet doen.

Dat xix. Capittel.

Die op Sint Vincents dagh die boomen van sijnen Hove bindt met eenen stroo-bandt/ sal dat jaer veele Koorens hebben. Glose. Emmeken die beklaadde/ seyde daer op / die sijnen boom op ten grooten Vasten-avondt snoepde/ die en sullen binnen den jare gheen Rupsenen ofte Wormen hebben.

Dat xx. Capittel.

Die sijn Vrysler hant-gift op ten jaers-dagh met messen / die minne sal verkouwen. Glose. Colette van den Kerne seyde daer op / die sijn Vrysler hant-gift met spellen met grooten hoofden/ die minne wordt des te heeter en te gheduriger.

Dat xxj. Capittel.

Die vry kijden mach eenen Beer 9 werf/ sonder op-houwen / die is vry van 9 paer sieckten. Glose. Daer op seyder een haer naem is my vergheten/dat gheloove ick wel/ maer ick meyn een sieckte die licht geneest.

Dat xxij. Capittel.

Voorder soo wanneer ghy siet een Katte sitten op de Venster/inde Sonne/die den aers leckt en haer pooten over haer ooren niet en strijckt/ sonder twijffel dien dagh sal 't niet voorby lijden sonder reghenen. Gloze. Midtsdien hief haer

op

op vrou Calotte/ en seyde dat aen dat gheen ghebreck en was: want noch laghen haer kleederen in de wasch-kupp ende en dorste niet wasschen/ om dat haer Katte niet op en hieldt haren aers te lecken.

Dat xxiij. Capittel.

Die met den vinger/ of eenen stock in 't danssen schrijft / of metten vyere speelt/ dat is een teken dat hy in sijn bedde gepist of pissen sal. Glose. Peronne die ontsiekene seyde / die sijnen wijve dat vyer siet verken voor sijn scheenen/ sal alle dien nacht roncken / en ist een jonck meyskeṅ noch te houwen / soo en sal sy van dien jare noch geenen man hebben.

Dat xxiiij. Capittel.

Die anghst/ dat sijnen Hont van eenen dullen gebeten sal worden / die doe sijnen Hondt eten en drincken door eenen Treft / soo is hy dien dagh daer voor behoedt. Glose. Willemijne met den Bulte antwoorde daer op: die sijn Katte ofte Hinne thuys behouden wil / dat sy niet uytloopen/ die draeytse driemael den hals om/en wrijve haren aers daer tegen de muer van der schouwen/ soo blijft sy eeuwelijck thuys.

Het slot van deser daghvaert.

Om deser Evanghelien wille begosten sy alle te lachen/ dat sy haer spinnen lieten en presen vrouw Transselijne seer van den beleyde van haren Evanghelien/ en danckten oock mede de ander Doctoressen en Vroede Vrouwen die den

Tex-

Text gheglorificeert hadden. Ick die by nae moede was, en dacht te slapen / begonste my te heffen / maer doch woude ick eerst sien wie des anderdaeghs lesen soude/en soo koosen sy alle ghemeyne/ Vrou Abonde van den Ruene.

Het vervolgh van der Euangelien des Woensdaeghs 's avonts, ghelesen by Vrouw Abonde.

Des Woensdaeghs 's avondts ter ghewoonlijcker uren soo vergaderden die Vrouwen alsoo sy plagen/en daer na quam vrouw Abonde en begonst haer Euangelium uyt te legghen/ met ten eersten/is te weten/ hoe dese vrou Abonde in haren jongen dagen die goede ghesellen gerieftde met eenen smaels ; maer daer na hielt sy herberghe te Brugghe voor die Kooplieden in 't gros/ den Wijn en die goede Motscelen die sy dickwils gegeten hadt/ haddense ghemaeckt soo vet dat sy by na soo rondt was als lanck/en met ten kortsten ghesepdt/ soo hadde sy in haer eenen grooten deele van de seven konsten/ want Vrouw Abonde te Parijs ter schoolen gelegen hadde seven Jaer/ van dat sy meenigen diepe konste gevracht hadde. Als sy dan stille geseten was/ begonst sy haer reeme aldus/ in deser manieren.

Dat eerste Capittel.

Ick versekert u voor mijn eerste Capittel / soo wie dan pist tusschen twee huysen/oft tegens die Sonne/dat die daer af krijget die sweerne op die ooge/

ooge/oft roode oogen. Glose. Beatris flau vande/ seyde daer op/ dat sy meynde dat die sieckten quamen vand... veele hebben ghedroncken uyt ter fonteynen der minnen.

Dat ij. Capittel.

Die 't Fledercijn schouwen will in sijn hooft/ en in die lenden / die wacht hem van Katten-hoofden / oft vleesch te eten van Beeren. Glose. Beerte bozt hiele/seyde ter stont d... op dat daer teghens goedt waer te slapen op ten rugghe der vrouwen/ en den mans anders.

Dat iij. Capittel.

Die teghen eenen Kerck-muer pisset ofte op 't Kerck-hof / 't is wonder dat hy van der popelspen niet gheraeckt en wordt eer hy sterft/ ten minsten sal hy 't graveel krijgen. Glose. Voorwaer seyde Jacomijne Gaylopse / die den Prochiaen lange gedient hadt. Die op 't Kerck-hof pist/oft sijn gevoegh doet/ het Wy-water dat hy des Sondaeghs neemt / ten sal hem die weecke geen stade doen tegen den Donder.

Dat iiij. Capittel.

Vernam een vrou een Wolf/ haer volghende/ soo soude sy terstont haer gordel laten sleppen en seggen: Wacht u Wolf dat u die moeder Gods niet en sla/ en terstont sal hy wegh lopen als vervaert. Glose. Janne de Wilde seyde daer op/ waer 't dat een die Wolf sage , eer hy hem sage/ so en dorste de mensche daer af niet verbaert wesen/dat hem eenigh quaet van dien selven Wolf geschieden sal.

Da-

Dat v. Capittel.

Als een Rave komt roepen op ten schoorsteen ofte op 't huys / daer de Meester of Vrouw sieck leydt / dat is een teecken dat die siecke van dier sieckten sterven sal. Glose. Mechiel Swee-vers seyde daer op/als daer op komen scheeteren der Exteren/ dat is een teecken dat die siecke ge-nesen sal.

Dat vj. Capittel.

Als de Wint is Noord-Zuyden / soo souden wijse Vrouwen affsnijden een eyndeken van ha-ren tonghen/kalver rechter oore/ en werpen dat tegen den Windt / op dattet kalf wassen en dyen mocht. Glose. Marope die verbrande/seyde ick meen voorwaer/ die Sinte Bartholomeus ghe-loofde sijn rechter oor dattet dyen soude.

Dat vij. Capittel.

Gebueren ick wil u nu segghen dat meeste se-creet dat ick nu in Savoyen leerde/ als een tem-peeste rijst in de Locht / soo suldy daer een vyer terstont maken/ van vier eycken stocken/kruys-wijs onder de wint/ en makender een kruys op/ en het onweder sal terstondt ter steden keeren en u goet niet gheraken. Glose. Baudine Kaem-nuese/seyde dat in Savoyen met alle wijse vrou-wen zijn / want om schoon ofte leelijck weder te maken/ daer af zijnse groote Meesterssen.

Dat viij. Capittel.

Als die Eynden het onweder in de Locht ge-voelen/ist datse queecken en vliegen op 't Water/ dat

dat is een teken dattet regenen sal/ tempeest verswijgen sy/ so duchten sy Donder. Glose. Mabelie die gheneughlijcke seyde hier op: Als die Swanen oft Gansen hen selven baepen of wasschen in 't water/ soo sal 't dien selven dach regenen.

Dat ix. Capittel.

Als men die honden hoort huylen/so behoortmen die oren te stoppen/ want sy brengen quade tijdinge; maer die Paerden behoortmen te hooren nepen en roepen. Glose. Marion Berquette seyde daer op: Als men die Wolven hoort huylen / soo soude een hem selven stellen in goeden State / want het is een teecken van grooter Pestilentien / toe komende by oorloghe ofte dieren tijt.

Dat x. Capittel.

Als die Wolven haer aes komen haelen by die Steden oft in Dorpen/ dats een teecken van dieren tijde. Glose. Janne Baghet die seyde daer op / wanneer Herten / Hinden ofte Enden komen weyen by die Dorpen ofte Huysen/ dats een teken van vollen Jare.

Dat xj. Capittel.

Ick segge u voorwaer/ dat die gene die als hy dobbelt/en met ten rugge ter Manen sit/en sonder verlies niet opstaen. Glose. Vrou Michele metter Bulten seyde daer op / die ghene die des daeghs winnen wil met Taerlinghen/ die moet dit contrarie doen.

Dat

Dat xij. Capittel.

Jck segge u mijn gebueren/ als men wilt Laken lept in een bedde/ soo rust die Engel daer op/ totter tijdt toe datmer op wijst / oft anders doet. Glose. Marope vuylgat seyde daer op / alsoo saen als de Engel van haer scheet/ so komter die Duyvel in die dickwils groote tempeest maeckt tusschen Man en Wijf.

Dat xiij. Capittel.

Die des Sondaeghs/onder die Hooghmisse/ 't Wy-water neemt/ van dier weecken en mach hem de Duyvel niet temteeren/ of op vij. voeten nae genaken. Glose. Beerte die ongemaeckte seyde daer op/ die des Sondaeghs 't Wy-water niet en neemt / dien mach de Duyvel nacht en dagh onsienlijck op de schouderen sitten/ en dies van des Priesters hant niet en neemt/ soo en heeft kracht noch macht.

Dat xiiij. Capittel.

Die gene die dickwils gebenedijdet die Sonne/ Mane/ Sterren/ sijn goet sal dubbeleeren en vermenighvuldigen. Glose. Josine saen gereet seyde/ die t'same slapen gaen/groet die visch sterren/ die en sal geen Kieckenen verliesen/en sy sullen vermenighvuldigen.

Dat xv. Capittel.

Die des morghens tsijnen opstane voor hem een kruys maecket/ en sijn handen wasschet/ eer dat hy uytten huyse gaet/ so en sal hem de Duyvel van dien dage niet mogen schaden oft hinderen/

ten / en ist sake dat hy 't oock niet en doet / soo en is al sijnen arbeydt niet / dien wat hy oock doet / want 't waer bebonden is. Glose. Daer op seyde Geffrine / die sijn benedictie niet en seydt over maeltijt / daer sit die Duyvel onsienlijck aen die tafel en eet en drinckt.

Dat xvj. Capittel.

Wanneer een Vrou eenigh dinck draeght ter Marckt-waert / heeft sy den raet dat sy 's morgens den rechteren voet eerst schoept / soo sal sy wel verkoopen. Glose. Vrouw vroegh rijp seyde / hoe dattet haer dickwils gebeurt was.

Dat xvij. Capittel.

Als een vrouw 's morgens in haer Stal gaet die Koeyen melcken / en seydt sy niet Godt hoede u en Sinte Byde / soo smijten de Koeyen geerne achter uyt / of breken den pot / of stoorten de melck. Glose. Mits dien hief haer op een oude Queene / en seyde / als 't Kalf niet eten en wil / noch suetten dinghen / noch anders / dat 's een teecken dat die Stier / die 't was / geen liefde totter moeder en hadde.

Dat xviij. Capittel.

Is 't dat men den Wolf sijn Lam niet toe en schicket uyt den grooten Hoven daer veel Schapen uyt gaen / van dien dat die tiende Lammers betaelt zijn / soo sal 't die Wolf selve nemen / hoe nauwe dat men 't wacht. Glose. Emmeken van den Stroo seyde daer op / is 't dat men den Wolf niet en biedt een Lam / in die eere van den

Lam Godts/ soo sullender dinnen dien jare veel sieck worden.

Dat xix. Capittel.

Die Saterdaeghs nae der Noene Wermoes pluckt/ om Sondaeghs te eten/ die krijght geerne die stupe daer men achter rugge valt. Glose. Janne korthiele seyde / dattet haer eens gebeurde in haer jonckheydt / maer een jonck medecijn genasse daer af soetelijck.

Dat xx. Capittel.

Als een man bereyt is te Paerde te schrijden/ soo en sal hy sijn swaerdt niet nemen van sijns wijfs handt/ noch geen ander harnasch: Want hadde hys te doen/ het soude hem hinderen. Glose. Enghel groen-ader seyde / dattet haren man eens ghebeurde: want op eenen nacht daer hy reet/ sach hy wat quaets/ en hy en konde sijn mes niet uyttrecken.

Dat xxj. Capittel.

Die teghen de Sonne pist / die worden geerne graveelachtigh. Glose. Aechtken de Kope seyde / ick meen dattet graveel komt van onklaren Wijn te drincken / en aldermeest van rijden sonder Sadel.

De Conclusie van deser daghvaert.

MEt desen liet vrou Abonde haer werck/ want sy doen niet meer spreecken en konde / van den geruchte der Spinnerssen. En daer na als

sy

sy gestilt waren/danckten sy vrouw Abonde van haren Leere/en beloofdense het wel t'onthouden. Maer aleer sy scheyden/koosen sy vrouw Sibille van den Marassche / om des anderen daeghs ter gewoonlijcker ure te lesen: dewijle dat sy dus besich waren/ soo nam ick mijn ghereetschap en pijnde my te slapen.

Des Donderdaeghs/ tusschen ses en seven uren na den Avondtmale/ soo vergaderden hem alle die Matroonen voorschreven/ met noch veel andere die daer niet gheweest en hadden / om te hooren vrouw Sibillen Evangelie. Dese vrou Sibille / was van haer moeder ghekomen uyt Savoyen / van der plaetse die men Vaudoys hiet/ van daer de Vaudoysen eerst quamen/ van welcker konst sy veel onthouden hadt: Sy was oudt seven-en-vijftigh Jaren/magher en lanck.

In wat vergaderinghen datse quam/ hadt sy geerne dat leste woordt / en soo was sy oock een voorstelster: Daerom soo waren daer veel meer vrouwen ghekomen om haer te hooren/ gheseten zijnde/begonste sy haer theme aldus.

Dat eerste Capittel.

Die wil dat sijn kinderen niet bloode en worden/soo sal die Vader/ als sy ghedoopt zijn/ hen een swaert in de handt geven/en soo sullense koen zijn van allen haren dinghen / haer leven lanck. Glose. Vrouw van den Marassche haer suster/ die by eenen Priester daer over d'Evangelie liet lesen/van de drie Koningen/of 't gebed van Karel die Groote/soo soul 't kindt koen en victorieus wesen.

Dat

Dat ij. Capittel.

Als twee jonge lieden, een knecht en een meyt t'samen een kindt heffen / soo sal de Priester tusschen hen beyden staen: want ghebeurtet dat sy namaels malkanderen ten Houwelijck namen / nimmermeer en souder vrede tusschen hen beyden zijn. Glose. Een oude Queene sey daer op / dattet waer was / en noch meer / waer 't datse kinderen kregen / sy souden alle van quaden doene zijn.

Dat iij. Capittel.

Die vleeschelijck sijnen Vader bekent / wetende / die en mach nimmermeer in 't Hemelrijck / ten zy dat het kint al willens daer voor penitentie doe / eerst voor sijn Pete / en daer na voor sijnen Vader. Glose. Christine die Wilde seyde daer op / die sijn Gevader ten Houwelijck neemt / also dicke als sy vergaderen / soo dondert geerne / of 't is onweder in de Zee of op de Aerde.

Dat iiij. Capittel.

Die vleesschelijck een Nonne bekent / of ghewijde vrouwen / by toe doen van eenighen Priester / weet dat die sterbet met staende leben / en noch met meerder pijnen dan andere. Glose. Filette die Enge seyde daer op / waer 't dat daer af kinderen quamen / dat die gheneyght waren tot veel quader avontueren.

Dat v. Capittel.

Eens Papen meyssen die in haer sonden verdueret totter doot toe / weet dat sy des Duyvels

Paert

vaert is/ en men en derf voor haer niet bidden. Glose. Een oude Queene seyde/ dat die sonde mocht afghewasschen worden / by bede van den Priester / en by die kinderen die sy kryghen/ alwaer 't datse selden tot een goet eynde quamen.

Dat vj. Capittel.

Ist dat een waerlijck Priester/ ofte een ander/ bekent een ghehouwde vrouwe, nimmermeer en wort hem de sonde vergeven/ ten zy saecke dattet hem haer man vergeve. Glose. Dat gheloove ick wel sprack daer een oude Queene / want ons Lieve Heere en vergeeft eens anders recht niet/ maer hy vergevet wel, behoudelijck partyen haren rechte.

Dat vij. Capittel.

Een man bekennende 't wijf van sijnen ghebuere/ oft anders yemandt, die sluyt hem selven die poorte van 't Hemelrijck voor 't hooft/ en hoe stijf hy klopt so en mach hy 'er nochtans niet in. Glose. Margot Clappaye / seyde datter nimmermeer geopent en soude worden / dan by den genen die hy verongelijckt hadde.

Dat viij. Capittel.

Als die Priester Misse ghesonghen heeft / en eenighe daer den Outaer gaen kussen/ die en behooren van der weken geen Vrouw te kussen/ sy en hebbense getrouwt. Glose. Voorwaer seyde daer een oude Spinners, die daer teghen niet en doen/ die en sullen geen gebreck hebben van tantsweer oft hooft-sweer.

Dat ix. Capittel.

Als een vrouw met kinde / haer kindt meer draget in die rechte zijde / en dat sy geerne Ventsoen eet/ en gevogelt/ en dat sy geerne hoort spreken van Tornoyen en Steeckspeelen/weet voorwaer dat sy een Sone draghet. Glose. Mabelie seyde daer op/ als een Vrouwe meest kindt in haer slincke zyde draeght / en dat sy begeert te danssen / en te hooren speelen op eenigh Instrument/ dat is een teken dat sy een dochter draegt.

Dat x. Capittel.

Begeert een Vrouw/die draget/ te weten wat vruchten dat sy draghet/soo hoortse spreecken/en ghy sullet by haer selven weten: Want sy draget/ wat kindt dunckt u dat ick draghe ? en ghy antwoort/eenen schoonen jonghen sone/ist dat sy dan niet root en wordt/ soo weet dattet een dochter is. Glose. Lanrette de Spinster seyde daer op/ ist dat die vrouwe den rechten voet meer voorset dan den slincken / soo draeght sy eenen sone/ anders een dochter.

Dat xj. Capittel.

Als een man natuerlijck een kint wint/ konst hen dan ghedencken hoe hen doe te moede was/ en daer nae / men behoefde niemandts anders raet/ wat kint sijn wijf droege/ dan hem: want wint hy een sone/ hy en verkeerter maer een luttel af: om dieswil dat hy sijnsgelijck wint/ maer als hy een dochter wint/ die is buyten sijne complexien/soo vindt hy hem selvet verkeert in twee of drie daghen lanck. Glose. Perotte Galiose seyde

seyde/ als een Vrouw een knapel kint ontfangen heeft/soo draegt sy d'eerste drie maenden schoon/ maer d'ander ses maenden valtet haer swaerder dan van een dochter. Nochtans doet haer die dochter meer lijdens aen/die eerste 3 maenden.

Dat xij. Capittel.

Als ghy die Hoenderen siet yewers onder vergaderen en schuylen/dat 's een teecken van vuyl weder. Glose. Na dat wy van Hoenderen spreken seyde Emmeken Trumelie / soo sal icker u wonder af seggen: want als ghy hoenderen gekopt wilt hebben/soo moet ghy op u hooft eenen sack setten metten hoecken opwaerts/ als ghy u Eyeren te broeden settet / en die kieckens sullen al gekopt wesen.

Dat xiij. Capittel.

Mijn lieve vriendinnen en gebueren / als ghy opter heymelijck gaet/soo wacht u te vagen met bladeren / en ghy en sult nimmermeer ghequelt zijn van den ongchemacke / dat men den Wolf heet. Glose. Kalle Korthiele seyde dat sy 't eens dede/ en sy konste niet gedueren van den speenen/ sy meynde dat die Duyvel in 't krupt was.

Dat xiiij. Capittel.

Als een kint eerst gheboren is/soo wacht dattet op ten slincken arm eerst geleyt zy / want het soude syn leefdage slincks wesen. Glose. Marcine seyde te desen propooste/ doet gy uwen man d'aensichte keeren ten oosten-waert / als hy onledig is/wint hy een kint/ dat sal een sone wesen.

Dat xv. Capittel.

Die hem 's nachts spiegelt in eenen spieghel/ hy siet den Duyvel/en hy wordt des te leelijcker. Glose. Veele Kaermeuse seyde datter spiegelen zijn met bruyne glasen / maer sy riecken qualijck.

Dat xvj. Capittel.

Die victorieus wesen wil in 't strijden/oft geluckigh in koopmanschappe / die doe sijn hemdde aen/ dat achterste vooren/oft averechts. Glose. Dese regel en lieght nimmermeer/op dat die man geen oorlogen en heeft tegen sijn wijf/ want woude hy die smijten/ soo soude hy 't verliesen.

Dat xvij. Capittel.

Als een vrou eenen Haen heeft die traegh en luyachtigh is / soo sal sy hem al om doen eten, en smeeren hem daer mede sijnen kam / soo sal hy kloeck worden / en sijn recht van den Hinnen wachten. Glose. Die vinden konde/seyde Marotte/Ridder kruydt/ dat de luye trage mannen wacker maeckt/ick soudt 't kryghen alwaer het dat 't my mijn hemdde kosten soude.

Dat xviij. Capittel.

Die kleyne hondekens houden en voeden wil/ die sal 's morgens sijn handen wassen in een deel waters/en in dat water sal men 't broot nat maken dat sy eten en geven hen van dat water oock te drincken / soo en sullen sy niet meer wassen. Glose. Ick gheloove wel datter waer is, seyde daer een Marmarat Pele; mijn oude Moeder plachse

placbse te houden in eenen pot/en dan en konsten sy niet meerder ghewassen dan die pot groot en was.

Dat xix. Capittel.

Als een wijf op staet des nachts te pissen/ eer den Haen driemael gekraept heeft/en sy over haren man schrijdt / weet/ al hadt hy eenighen lust om haer vrientschap te doen/ het soude hem vergaen; ten zy dat sy haer weder keerde inde plaetse van daer sy overschrijde. Glose. Marope Plopaert seyde / dat is na den eersten kraepene van den Hane/en sy mach haer sonder begrijpen keeren daer sy wilt.

Dat xx. Capittel.

Mijn gebueren / als ghy 't seer hoort waepen/ dat 's een teken van verraderyen / oft quade tijdinge. Glose. Dat is een teecken dickwils geproeft.

Dat xxj. Capittel.

Als een man den wegh henen rijd/ en hem een Vrouw te gemoete komt al spinnende/dat is een quaet gemoet/en daerom sal hy keeren/ en rijden eenen anderen wegh. Glose. Laurette seyde/ daerom maer 't dat de vrouw haren Spinrock berghde in haren schoot / of achter haer / in die maniere mochtet niet hinderen: maer viel hy van sijnen Paerde/ soo mocht hy hem wel seer doen.

Dat xxij. Capittel.

Ick segge u voor mijn conclusie / wil een vrou dat haer man haer herteliick minne/ die legge in

sijnen slincken schoen een bladt van een Note-boom/ gheraept op Sint Jans avondt / tot dat men noen luydt/ en hy salse wonderlijck lief hebben. Met dien begonste de Vrouwen te lachen/ en te verwonderen vanden seer notabelen Evangelien die vrouw Sibille uytgelept hadt / en hen docht wel dat de Wereldt noch namaels by dese Capittelen geleert soude worden. Nu hoort seyde daer een oude die seer krom was/ het is Donderdagh/dat een dach is van recreatien/ die beste van der weecken / het waer goet dat wy een kleyn Bancketken maeckten/om ons te vermaken ter eeren van onse Meesterssen / die ons tot hier toe gheinstrueert hebben van goede Leeringen/daer wy namaels grootelijcks by gheprezen sullen worden/ en boven de mannen noch blijdelijck domineren/ ja seyde daer een/ ghy segt wel/ ick wil gaen sien of Ploppaert mijn man slaept/ en brenghen hem een dozijn Eyeren mede. Doe seyde daer een ander/en ick ga om Meel en Boter/ so mogen wy Wafelen backen. Een ander/ gheheeten Florette van den Velde/ginck om een pot Wijns. Een yeghelijck ga hem stellen ; de-wijle sy dus besich waren / soo verloos ick my : want my den grooten vaeck verwan.

Dat vervolgh van der daghvaert des Vrydaeghs, gedaen by vrou Gombeerde.

ALs de Vrydagh quam/ al eer vrouw Gombeerde ghekomen was/soo vertelden sy haer

goe-

goede ciere/ die sy tsavonts gemaeckt hadden/ na dat ick eens wegh was/ soo sprack die vrouwe Mabelie tot Florette van den Velde/ segget gebuercken/ gister avont doen ghy die derde pinte soo wel geroobet haddet/ hoe voerdy doen? Sy antwoorde seer wel/ maer die slaper mijn man sliepet al door/ sonder hem yet te verroeren/ al soude hy ramp hebben/ en ghy vrouw Mehaute hoe mochte ghy 't doen: want het scheen al u te wesen/ en weckte ghy Ployaert uwen man/ doen ghy slapen quaemt? aplacen antwoorde vrouw Mehaute/ men mach hem voortaen wel met gemacke laten: want hy en dooght niet meer/ jae min dan niet/ dat hy ruste hebben moet: want hy is so vermoeyt al waer hy gerabraeckt. Doe seyde daer noch een jonck-vrouw/ Mehaute/ ghy die so out zijt/ soudy u wel willen alsulcx gedaen hebben/ hebdy noch aderen die derwaert trecken? doen seyde vrou Mehaute als seer ghestoort/ stellende haer handen in haer zijden. Voorwaer ick heb noch een ader daer toe/ en om dat te begheeren en dersmen niet sien nae d'ouderdom/ maer nae den goeden wil/ weet oock voorwaer dat my noch die boter in den mondt smelt/ al ist saecke dat ick niet wel en kan Noten kraecken/ om dat ick maer eenen tant en hebbe. Doen quam vrou Gombeert die fraeye/ om te bestaen haer Evangelie/ van welcker komste sy hen begonsten te stillen/ al viel 't hen suer/ want vrouw Mehaute was soo ontset en verbolgen/ om dieswil dat sy/ die maer lxxvj. Jaer oudt was/ gheheeten was oudt te zijn. Ten laetsten doch/ soo

sweegh

swegh sy/als sy 'er lange genoegh om ghebeden was. En soo nam ick mijn penne / ghereet om voort te schrijven/'t ghene dat my vrouw Gombeerde seygghen soude/maer aleer ick voorder vare / wil ick u eerst segghen / wie dese Doctoresse vrou Gombeerde was: Sy was van haerder Moeder wegen van Avennes/ en van haers vaders wegen/uyt Permont/ en was genoegh van schoonen/ en simpelen manieren voor die lieden/ want sy achte haer selven edel te wesen.

Maer die wat verloren hadde die wijsde sy't/ en die pewaers een heymelijck meyskem van doen hadde/ dien geriefde sy/ om heusschen loon/ en met dier practijcke onderhielt sy haer meest: sy was subtijl/ also 't hier na by haren lessen wel schijnen sal. Als sy nu was geseten / begonste sy aldus.

Dat eerste Capittel.

Nu hoort/ en laet blijven u gheruchte/ en laet ons beginnen ter eeren van den Vrydagh / daer wy nu tegenwoordigh in zijn/te spreken van den Heylighen Sacramente des houwelijcks / want ick hebbe seven Mans ghehadt / en niet te min quame die achtste na mijnen passe/ick souder na luysteren. En op dat hy my seer lief mochte krijgen / so soude ick hem te eten geven Warmoes/ des noens op Sint Jans avont gepluckt/ en hy en soude my niet komen gelaten om eenighe andere / hoe jonck / hoe schoon dat sy oock ware. Glose. Daer op seyde Beelken Korthiele/staetke een wijf in haer mans ore Capeene-pluymen die

die kiecksenen ghelepdt hadde / en 't hert van den rechteren voet / en oock dat hayr van sijnen hoofde / en neemt dan oock hayr van de katten haer steerte / hy en mochte in dier manieren also ghedaen, nimmermeer haer liefde vergeten.

Dat ij. Capittel.

Wilt een Wijf besorghen dat haer man haer niet en smijte / soo moet sy nemen alle sijn hembden / en leggense onder den Outaer / als die Prochiaen de Passie leest / opten Goeden Vrydagh / en doen hem die kleeden of aentrecken des Sondaeghs / en so lange als hy die gekleet aen heeft / soo sal hy sijnen wijve goedelijck wesen / en niet smijten.

Dat iij. Capittel.

Wil een Wijf dat haer Man sijn een kindt liever heeft dan dat ander, soo doet hem eten beyde d'eynden van d'ooren van sijnen hondt / d'een helft / en d'ander helft het kindt / sy sullen malkander soo lief hebben / dat sy d'een van d'anderen niet en sullen konnen gedueren.

Dat iiij. Capittel.

Wil een Wijf haren Man alle sijn kinderen doen lief hebben boven maten / soo neme van alle dier kinders pisse / en schoon klaer water / en laet hem daer in onwetens / sijn handen / en sijn aensichte wassen / negen dagen lanck / en hy salse boven maten lief hebben.

Dat v. Capittel.

Die sijnen hondt behouden wilt / dat hy niet verwoedt of rasende en worde / die gebe hem alle dagen

dagen 's morghens t'eten een broch of twee van den selven broode/dat des Sondaeghs lest-leden ter offerhanden is gedragen geweest.

Dat vj. Capittel.

Wilde een Wijf dat haer Koeyen soo veel Melck geven als haer gebueren Koeyen/ soo sal sy alle dagen als sy haer Koeyen melckt/ de selve wrijven met goede Kruyden/dat op Sint Jans avont gepluckt is/tot dat men noen luydt. Glosse. Ick meene, seyde Janne Holkake/ die dat Kruyt alsoo op Sint Jans avont pluckt/leght het boven der dooren van den stal daer de Koeyen slapen/seggende/datse God behoeden wille/ datse alle dage Melck gheven sullen/ soo langhe soo badt.

Dat vij. Capittel.

Die van sijne Koeyen wil hebben versche Boter/des Winters en des Somers/ die salse leyden als sy lopigh zijn/driemael om den Stier en latense hem versecken sonder raecken/en laten s' hem daer na bespringen/ soo hebdy altijdt des Winters en des Somers versche Boter.

Dat viij. Capittel.

Een vrouw die haer Katte niet verliesen en wil/die smeere de vier pooten van der Katte/drie avonden met Boter/ soo en schepdt sy nimmermeer van dien huyse.

Dat ix. Capittel.

Ist dat eenigh persoon eet van eender Beeste die de Wolf verworgt heeft/oft af gegeten heeft/

die

die persoone en sal ter nauwer noodt niet ver-
scheyden konnen / ten zy dat de Wolf eerst doodt
is. Glose. Immers ten minsten en sal hy niet
konnen gesproken/ ten zy dat hy syne Bedevaert
gedaen heeft tot Sinte Lupus.

Dat x. Capittel.

Als men witte Monnicken siet gaen/ ofte rij-
den achter lande/ soo en sal men des weeghs niet
nepsen: want het dan gaerne leelijck weder is.
Glose. Sommige Vroede vrouwen/ seyde Ma-
rioete Peele/ hebben geseydt / dat et gemoet van
eenen witten Monnick / 's morghens een quaet
teecken is: maer van eenen swarten Monnick/
is 't goet: op dat hy niet vaits en heeft. Als een
Bruyt gaet uyt haren huyse ter Kercken waert/
om te Trouwen haren Bruydegom: die beste
bede en wensch / die men haer doet en biedet/ die
blijft haer in / op dat sy terstont daer af danckt/
anders en soude het niet baten. Glose. Daer op
seyde een gesellinne/ gheheeten Piriene Blauw-
Lippe.

Dat Capittel en hebbe ick niet al waerach-
tigh bevonde: want doen ick ginck trouwen/
Jan Blauwlip mijnen man/ so groete my mijn
Groot-moeder/ my seer biddende/ dat ick moeste
hebben een goet stijf gemoet / dies ickse danckte/
maer nochtans gebeurt my alle dagen/ en nach-
ten anders.

Dat xij. Capittel.

Men en soude nimmermeer Hinnen oft Eyn-
den Eyeren te broeden setten des Vrydaeghs:
want

want de Vleckens die 'er af komen voorden gaern van den voghelen ofte Dieren verbeeten. Glose. Hoe seyde Maroye Ploysaerts: Ick dat wel hooren seggen/ dat men geen eyeren en sal te broeden setten des daeghs voor dat die Mane ontfaet / en des daeghs daer na / want sy selden wel eynden.

Dat xiij. Capittel.

Als eender Vrouwe de keele jeucket / dat is goede maere/ want sy korts ter Bruyloft oft ten Kinder-bedde gaen sal / maecket goeden ciere/ maer als haer 't hooft jeucket / dat is een quade maere / want daer geerne slaghen nae volghen. Glose. Perette langhe Manne/ seyde / als een man sijn keele jeucket / die onderwijlen sijn wijf heeft geslagen gehadt/ dat is een teken van hanghen / maer als sy hem jeucket / nadien dat hy vrientschap met haer gedaen heeft/ dat is een teken van Wijn te drincken

Dat xiiij. Capittel.

Als men die Vleder-Muysen pliegen siet ontrent een huys / van daer waer 't goet vertrocken / want dat is een teecken dat men daer tijdelijcken dat vyer in steken sal/ en sal verbranden.

Dat xv. Capittel.

Die 's avonts sijn Tafel-laecken laet ligghen gedeckt op die Tafel/ so dat de Muysen de kruymen komen eten/ die daer af des morgens eet/ sal swerte tanden krijgen/ en sullen hen daer na rotten. Glose. Guldemont seyde dat men swarte

tan-

tanden lichghet van heete Pottagie te eten / en sonderlinge heete Koolen of Warmoes.

Dat xvj. Capittel.

Als een jonck knechtken eerst gebooren is/ soo sal men 't den Vader draghen / en stooten 't met de voeten voor sijn Borst/ en dat kint en sal nimmermeer quaet eynde doen. Glose. Fremijne die Wale seyde daer op / als een vrouw ghelegen is van een dochter / soo sal men de dochter setten opter vrouwen Borst/ seggende : Godt maecke u brave vrouwe / en nimmermeer en sal die vrouwe perijckel hebben van haren lichame.

Dat xvij. Capittel.

Als een vrou begeerigh is / en liever een sone hadde dan een dochter/ soo salse haer handt ghesloten houden / alsoo langhe als Spodandrua begeerigh is / en het sal certeynlijck eenen Sone wesen. Glose. Sommighen oude Matroonen houden / dat die een sone hebben wilt / des morgens metten dage moet hy hem begeeren / maer een dochter 's avonts metter nacht.

Dat xviij. Capittel.

Een vrou die wil hebben kleyne kinderen/ dewijle dat sy draghet / die sal haer des smorghens ontnuchteren / of ontbijten / met eene gheroostte kreyme witte-broots in Wijne/en het kindt dat sy draghet / sal kleyn wesen. Een oude die daer oock by was / seyde / ick gheloode best dat die kleyne kinderen komen meest by ghebreecke van voetsel.

Het besluyt van der Spinninghe des Vrydaeghs.

Om deser Gloosen wille wert groot gheschal van lachen en anders/sonder dat sy d'een den anderen verstonden: alsoo dat ick mijn pampier op voude: En ick meende haer soo wel outslopen te hebben maer ick en konst van eenighe die my sagen/ en soo baden sy dat ick doch weder by haer komen woude des ander daegs 's avonts/ ter gewoonlijcker ure/ om daer haer dinghen te eynden/en dat overschot van den Euangelie beschrijven/ soo vrou Berte van den Hooren die lesen soude/ en daer sy haer Artijculen soude stoppen. Ick bedenckende/ dat die geerne dient/ en niet en voldient/ sijnen loon verliest/ en consenteerdet willichlijcken/ en soo liet ickse daer packen haer hudsen en bogagien/ en ghinck mijnder vaerden.

Hier begint d'Euangelie des Saterdaeghs, ghedaen by Vrouw Berte van Hooren, seer schoon, en met allen geneughlijck om te hooren.

DEs Saterdaeghs 's avonts ontrent ten ses uren/ na dat ick mijn gereetschap gemaeckt hadt/ soo vondt ick daer van onsen Scholieren die al gereet begonsten te maecken haer Spillen tot Haspelen: want sy en mochten niet Spinnen om des Saterdages/ en om onser Lieber Vrouwen wille. En korttelinge quam daer een ghe-

gheheeten vrou Beertrte van den Hooren / verselschapt met veel van haren Vrendinnen/en oock ghebueren / om daer haer Euangelien te lesen/ maer al-eer ick daer mede voort vare / wil ick u seggen van haerder gebooꝛten/Vrou Beertrte die was van den ouderdom ontrent van tachtentig Jaren ofte meer / maer niet min. Sy was een Dochter in vooꝛtijden van Reynaerts van den Hooren / dat een wonderlijck seer wijs Man was/in der Konsten der Gramatten/en daer na was hy te Mompeliers/ daer hy in de Medecijne gestudeert heeft / daer oock vrou Beertrte sijn Dochter sterckelijck af leerde. Vrouw Beertrte/ doen sy ghehooꝛ hadde verkreghen / soo seyde sy/ mijn ghebueren en vrendinnen / nadien dattet mijn behooꝛte is/in onsen dinghen te sluyten/soo sal ick my quijten na mijn beste van dat ick onthouden hebbe: aengaende Medecijnen/ 't welck wilt onthouwen / en uwen memorien bevelen: want het des waerdigh is.

Dat eerste Capittel.

En vooꝛ mijn eerste Capittel / soo segge ick u/ wie eenen quaden Meester heeft / en den eersten Sondag vastet na dat ghy by hem bestaen hebt te wonen/ hy salder vooꝛwaer af verlost werden.

Dat ij. Capittel.

So wie de Terciaen heeft/ en aen sijnen hals draget in een luttelken Zijden die hooge namen/ die sal daer af genesen/en verlost worden.

Dat iij. Capittel.

Hebt ghy eenen quaden man/ of krijghele/ die u qualijck gelt geven wil tot uwer behoeften/soo

neemt den eersten knoop van een Stro nae dat seyden op Sint Jans avont geplukt / tot datmen noch luydt / en steeckt dat in 't gat van den sloote des Koffers / en het sal open gaen.

Dat iiij. Capittel.

Wie de Quarteyn heeft / die doet soo veele dat hy krijge een Klaverbladt met vier bladeren aen een steel / en ontnuchtert u / ofte ontbijt daer af vier dagen / en hy sal daer af genesen.

Dat v. Capittel.

Een vrouwe die sieck is / sal nemen Wy-water dat des Sondaeghs gemaeckt is / en maken daer af een suppen / en suppen dat / en sy sal ghenesen.

Dat vj. Capittel.

Veel lieden spreechen van de witte Febres / die luttel weten wat sy segghen / sy zijn quader dan dobbel Quarteynen / nochtans soo machmer af ghenesen met een sappe te maken in 't Sint Joris wat.

Dat vij. Capittel.

Om te ghenesen den daghelijcksen Koorts / soo moet men schrijven die eerste drie woorden van den Pater Noster op een Savien bladt / en eten dat drie morgen stonden nuchteren / en hy sal genesen.

Dat viij. Capittel.

Ist dat een vrou haren voet verteert / soo dat hy uyt der leden is / soo moet haer man pelgri-

ma-

magie gaen tot Sinte Mertens. En dat hy met hem brengen soude van den voet/water van Sinte Mertens Peerde / en dat sy soo terstont daer mede hare voet wasschen / en sy sal daer af genesen.

Dat ix. Capittel.

Een Wijf die pocken heeft / soo sal haer man nemen een vel van een swart Lam van dien jare/en binnense daer warm in/en sy sal genesen.

Dat x. Capittel.

Heeft hem een Paert vertreden/so sal men rijden ten Papenhuyse waert en werpen den Papen uyt/en uytghewozpen zijnde/terstont wederom doen keeren sonder hem toe te spreecken/ en 't Paert sal wel gaen sonder eenige wee.

Dat xij. Capittel.

Ick soude u wonder segghen van den Paerden / en van haren Medecijnen / maer om dies wil dattet die mannen nemen tot haren voordeele/soo sal icker af swijghen/en spreken van andere dingen. Nochtans wil ick wel dat ghy 't weet/ soo wanneer dat ghy siet een Paert dat hem niet en wilt laten beschrijden/ noch in een schip gaen/ soo segghet hem in de oore dese woorden / Paert alsoo waerlijck als Papen Meyssen des Duyvels Paert is / soo latet u van my beschrijden/ en terstont sult ghy 't tot uwen wille hebben.

Dat xij. Capittel.

Een man die ten strijde gaet / sal over hem hebben dese woorden. Calep u lom te tin/son te combat sy ten reudieng.

Dat xiij. Capittel.

Ick en kan my niet gewachten te spreken aldus veel van den Mans voordeele / nochtans weet ick wel dat sy ons lieden luttel achten / en maken daer mede haer gheneughte. Aldus segge ick u: een vrouwe die nieuwelings de Koortse ghekreghen heeft / datse alle haer conduyten smeert met honigh/sy salse terstont quyt wesen.

Dat xiiij. Capittel.

Als ghy yewers de Swaelwen siet nestelen in een Huys/dat is een teecken van armoede/ maer als daer die Musschen nestelen/ dat is een teken van geluck.

Dat xv. Capittel.

Ick segge u noch / die alderley manieren van Wijn willen drincken/ en oock met eenen peghelijcken / sonder te worden droncken / die en derf hem maer ontnuchteren met eenen sueren Appel 's morghens / en drincken een teugh versch water / die en sal voorwaer niet droncken worden. Glose. Geneughte Moeskaken dochter seyde op dat voorseyde propoost/als dat haer vader noyt droncken en was / hoe veel Wijns dat hy dranck / maer hy aenriep altoos om soberheyt in sijnen gebeden.

Dat xvj. Capittel.

Mijn vriendinnen voor mijn slot / ick u segghen moet een wonderlijck secreet/alsoo vast naket den heylighen Sondagh / dat luttel luyden weten. Ick segge u dat die Opevaers / die hier

komen

komen 's Somers en des Winters/ weder-keeren in haer Landt/ dewelcke is by den Berghen van Sinay/ zijn in haer Lant creaturen als wy hier zijn: En het blijckt oock wel dat sy verstant hebben / want sy betalen Jesum onsen Heere altijt thiende van haren jonghen. Glose. Midts desen soo rechte haer op vrou Brepe die wonderlijck oudt was / want sy hadden dickwils haren Heere hooren seggen / die gheheeten was Claes van Triere/ doe hy tot Sinte Katherijnen was/ ten Berge van Sinay/ soo hadde hy by der sterften alle sijn gheselschap verlooren / en al gaende door die Wildernissen/ soo sach hy van verre een mensche / totten welcken hy ginck / en begonst hem te vraghen in 't duytsch na den Bergh/ naedien hy weessem hem / en met dien soo ginck die mensche met hem / en seyde hem doen van sijnen staet / en dat hy herwaerts over een Opevaer was/en maeckte sijn nest in Vlaenderen/ op sijns gebueren huys. Claes die dit niet ghelooven en wande/ badt hem dat hy hem doch een litteecken gheven wilde / op dat hy hem daer af dancken mochte/ also verre als hy immermeer wederom quame tot sijnen lande. Doen toogh die Opevaer eenen gulden Rinck / die hy in anderen tijden op die plaetse daer gheraept hadde / en alsoo schier als den voorseyden Claes den Rinck sach/ soo kende hy hem: want het was den Rinck daer hy Slap-gehoor/ sijn huysvrou mede ghetrouwet hadde. En die Opevaer gaf hem den Rinck weder/ op die voorwaerde dat hy den Vercken-wachters/en den Koey-wachters van

sijnen huyse verbieden soude / dat sy hem geen quaet meer en souden doen/ alsoo sy plaghen/ en na desen nam mijn Vaerken oorlof/ en hy keerde weder te Brugge/daer hy na dien alsoo wel leefde / dat hy veerthien palmen dick was doen hy sterf.

Hier mede was daer groot gelach onder d'ander die al ghereet haer spillen afghehaspelt hadden / en begonsten haren Bagagien te trossen/ daer my na verlanghde : want my des vaerck begonst te verdrieten / niet te min / ick voeghde my met hen al lachende/ en om oorlof te hebben/ so sette ick my in't gesichte van hen lieden. Doen quamen by my dese ses Vrouwen die gheprefideert hadden / en aldus gelesen die Euangelien/ en dancken my hertelijcken van mijne moeyten/die ick aengenomen hadde/ en geloofden my begheerde ick 't/ dat sy mijn woordt doen souden aen eenighe jonck-vrouwen / die ick 't begeerde. Daer op ick antwoorde/ so men te seggen plach/ een Paert dat alleen gaet te drincken sonder dat men derf beryden / en een man die ter Vercken gaet met eenen stock/ die hebben beyde haer beste dagen/en van dien seyde ick my een te zijn.

CONCLUSIE.

Mijn Heeren en Vrouwen wilt dit nemen voor een tijtkortinghe/en al is 't dat ghy 't alsoo niet en bevint/ dies en wilt den Vrouwen niet te wersser doen/ want sy dat sekerlijck na haer best gedaen hebben/en al en ghelooft dy 't niet/ghy en blijft daerom niet ongeloovigh.

EYNDE.

Dese Teven dit mijn afschept overwegende/ en vreesende dese hare by-een-komste niet ten besten te sullen afloopen / hebben haer verstout haer aengevangen moetwil met dit uytgegeven Placaet te bevestigen:

WY Feminarius/ opperste Stadthouder en Schutheer der Vrouwen/ Capiteyn van 't hooft tot de voeten/ Vryheer van Wittenvelt/ Heer van Clapperenbergh/ Snatermarckt en Was-huysen/ &c. Ombieden allen en een yegelijcken onse genadige groetenisse en dienst. Alsoo ons dagelijcks veel klachten ter ooren komen / voornamentlijck van ghemeene Vrougspersoonen/hoe sy van haer Mannen seer kort gehouden werden / en sulcks oock lange jaren met gedult geleden hebben ; doch overwegende 't selvighe haer niet langer toe staet te lijden / maer hare oude gewaende voor-rechten weder te verheffen en te voorschijn te brenghen : Doch wetende sulcks sonder onsen wil en voor-weten niet te konnen geschieden / en om alsulcke herstellinghe ons seer ootmoedelijck ghebeden hebbende : Soo hebben wy (volghens onse souvereyne macht) daer in willen voorsien/ en dit wanckelbaer gheslacht te hulpe komen / mits ordonneerende en statueerende / ghelijck wy ordonneeren en statueeren by desen :

Eerstelijck/ dat alle ghetrouwde Mannen (die gesint zijn haer Huysvrouwen onderdanigh te zijn) sich niet sullen vervorderen uyt den Huys/ veel min te wijn ofte te bier te gaen / ofte waer

E het

het oock soude mogen wesen / sonder daer toe als vooren haer consent en verlof seer ootmoedelijck versocht en verkregen te hebben/en sich oock niet verstouten langer uyt te blijven als den ghestelden tijdt hun toe-gestaen.

Dat mede sullen ghehouden zijn eenigh gelt ontfangen hebbende / 't selvige t'huys te brengen / haer gebiedende de Vrouw daer van rekeningh te doen / den eersten en laetste penningh over te leveren / sonder yets daer van achter te houden/hem oock wel wachten yets sonder haer kennisse en bewillinghe te koopen / verkoopen/ veel min te vermangelen / vertuyschen ofte verwedden / ghelijck sulcks in alle onderdanige billickheyt is behoorende.

Dat den Man ghehouden sal zijn (soo 't hem gelieft,) des morghens / voornamentlijck in de Winter / eerst uyt den bedde op te staen / sijn Vrouw wel warm toe te decken / de Winckel te openen/ asch op te scheppen / vuer aen te leggen/ 't Huys uyt te schrobben/ en so sy van vermoeytheyt een klam sweeterigh Hembt mochte bekomen hebben / een ander uyt de Kas te krijghen/ 't selvighe over een eycken vuer wel luchten / en haer in alle vriendelijckheyt alsoo verschoonen; daer na tot op-staen gereet zijnde / de rocken afgevaerdt/ haer te behandigen/ de muylen/ neven een warme stoof/ voor 't bedt ghereet te setten/ haer yets tot hartsterckinge te presenteeren/oock den onbijt vaerdigh te maken/ doch voor al niet te vergeten haer in een becken schoon lauw water (om haer handen te wassen/) toe te houwen/

en

en die dan met een reyne hantdoeck af te drogen/ en voorts in alles ten dienst op te passen als een gehoorsame Man sijn wel-gebiedende Vrouw schuldigh is.

Vorders/ soo het komt te ghebeuren dat de Vrouw ghenoodight werdt haer Vriendinne en goede bekende in 't Kraem-bedt te besoecken/ ofte op 't Doopmael te verschijnen dat de Man alsdan sal op-passen de beste Kléderen en Juweelen voor den dagh te brengen/en behulpsaem zijn haer die aen te doen / op 't prachtighst op te tooyen/ en haer ter geroeper plaetse te ghelepden/ oock ghehouden zijn hem voorts weder t'huys-waerts te vervoeghen / sonder daer uyt te gaen/ 't selvige onder-wijlen op te dwaplen/af-stoffen/ het Tin en Kooper-werck te schueren / glasen te wassen / en ander huys-werck ; als mede de Kinderen vlytigh waer te nemen / en als 't tijdt is / de lantaren te ontsteken/ om haer weder t'huys te halen / sonder te vergeten sijne oitmoedige danckbaerheydt te betoonen aen die sijn beminde Huysvrou so wel onthaelt hebben; dat hy mede gehouden sal zijn haer na de Kerck en weder t'huys te ghelepden / haer de Stoof/ Boeck en Preeckstoel na te draghen / en tot het ghehoor van een goede sit-plaets te versorgen.

Wyders/ of 't mochte gebeuren dat sijn liefste (na den aert der Vrouwen) tot eenige spijs ofte dranck mocht lusten krijgen/ dat in sulcken ghevalle (op de alderhooghste ongenade) niet sal nalaten haer 't selvige te versorgen/sonder moeyten ofte kosten daer aen te sparen: Gelijck hy mede

E 2 gehou-

gehouden sal zijn den Marckgangh waer te nemen/ doch sonder haer consent niet te koopen/ en voor al niet van 't ghene daer sy niet graegh toe soude zijn/en dies-aengaende sijn eygen appetijt ter zijde te stellen / en voor al wel sorge te dragen van sijn uyt-gift goede rekeninghe te doen / om t'huys komende/ sijn genadige Huysvrou niet te vertoornen.

Ofte het mochte ghebeuren dat eenigh goede bekende of vrolijcke baes sijn Huysvrouw met vermakelijcke tijdtkortinghe/ Kaert/ Teerlinck of ander spel quam onderhouden / ja tot geldt verspeelingh bracht/ sal hy hem wel wachten haer sulcks te weygeren / veel min 't minste ongenoegen/ 't zy met woorden ofte stuers gesicht/ te toonen / maer gehouden zijn / soo in 't schencken als andere diensten/ op te passen.

Eyndelijcken bevelen wy alle getroude Mannen / dese onse boven-verhaelde statuten en ordonnantien over-tredende / en haer Huysvrouwe ghehoorsaemheydt ontreckende/ in dien ghevalle gehouden te zijn sich alsulcke straffe te onderwerpen / als haer van haer getroude Vrouwen (als rechters in desen) sal opgeleyt werden/ 't zy van honger/ dorst / ofte een gantsche weeck te water en te broot gestelt te werden ; en soo de overtredinghe soo groot mochte wesen / als Schoolkinderen van haer de broeck afgestreken en met roeden gegeesselt te werden / tot datse beteringh belooven van haer in alles te gehoorsamen en onderdanigh te draghen : alsoo sulcks niet alleen onse ernstlijcke wil en begeerte / maer

ooch

ooch der Mannen Vrouwen lief en aengenaem wesen sal / uytghesondert alle die hare Mannen 't gesagh en gehoorsaemheyt garen en gewilligh over geven en toe-staen / die wy van desen uytsluyten. Ghegeven in onse Heerelijckheydt van Clapperenbergh / op het vaste Slot Snatermarckt / op den achtsten dagh der Maent Broeckdraegster in't acht-en-dertigste Waschhuys / zijnde de eerste en laeste onser vrye regeringe. Is ondertekent /

Feminárius.

Geparagraveert /

L. van Hullenburgh.

Dit Placaet 't Mannelijck geslacht ter hande bekomen zijnde / en bespeurende dat met onwerende Vrouwen te doen hebben / soo zijn te rade geworden / om haer Mannelijcke achtbaerheyt in stant te houden / dit volgende Placaet en Ordonnantie daer tegens uyt te geven.

PLACAET.

WY Homo Masculino, By de gratie van d'Al-vermogende Jupiter / Opper-Prins van allen gheschapen Creatueren / Keyser van Castorien / Bonnettenborg en Tullebandarien / Koningh van Kap-adosien en Kaper-lanien / Groot-Vorst van den Broeck / Dominateur in Trokorien / Craevorien en Tictack-tarien: Her-

Hertogh van Malibaenorien / Klosorien en Rancquetorien. Grave van de Beurs, Ridder van de Beslagen Roussebanden en Gehoornde Schoenen/ Admirael Generael van de Zuyder ende Noorder Jacht-havens/ Ec.

Allen den genen die desen Brief sullen sien ofte hooren lesen/ SALUYT: Alsoo door onsen lieven en wel-beminden den Grave van Middelborg/ Kok-eng / Vrouwen-acker en Buyckfloot / Ec. onsen Opper-ghesagh-voerder in de Landen van herwaerts over / oulangs tot onse kennisse gekomen is/ hoe stout en vermeten sich de gewaende Princes Feminarius, Erf-vyandin van onse Souvereyne en Keyserl. Macht/ Domeynen en Heerschappyen / op den achtsten dagh der Maent, by haer ghenaemt Broeckdraeghster heeft betoont / so wel in t uyt-schrijven als verkondigen van seker violent Placaet en Privilegie/ bestaende in eenighe ongherijmde Hooft-deelen en hare consequenten: Waer mee sy / niet alleen heur selfs / maer oock de minste van haer gevolgh / tot d'onredelicke Visch-wijven / Appel-teven / Waerdinnen / Plasters en Turf-vulsters in cluys boven ons Natuerlijck en Keyserlijck vermogen pooght te verheffen en te verheerlijcken / Ec. Ende naer dien dit voor onsen Staet onlijdelijck is / strijdende teghens alle ingheschapen en ghesch̃reven Wetten / oorspronckelijck uyt sommighe van onsen eyghen Hovelingen en Onderdanen/ by Ons ende Onse Voorsaten gewoonlijck met de namen van Janhen, Leg-after, Doeter-nier-toe, Oene, Goosse,

Lubbert,

Lubbert, en soo voort / om hun aert en bedrijf te beter uyt te drucken / benaemt / zijn voort-ghekomen: SOO IST, Dat wy / na dat wy ons daer over te voren met onsen Breeden Raedt hebben beraden / om alle onheylen die uyt het meer-ghemelte Placaet van de onbeschaemde Feminarius nootsakelijck souden volgen / by aldien wy daer in door onse aengeboren macht en wijsheyt niet tijdelijck genoegh voor-sagen / aen alle Man in 't gemeen / en aen yeder in 't bysonder / van wat Staet / Macht en Conditie deselve soude mogen zijn / staende onder de ghehoorsaemheyt van onse onbepaelde macht / wel scherpelijck lasten en bevelen / sich van nu voortaen / sonder vertreck / naer d' Inhout van dese onsen Placate en Ordonnantie te reguleren : Want wy dit alsoo bevonden hebben te behoren / Et.

I.

GEen Man sal in 't wandelen / soo wel binnen als buyten de Steden / sijn Vrouw / schoon sy van een Edel en hy van een on-edel gheslacht waer gesproten / aen de hooger handt mogen setten / hoewel sulcks seer langh by d' aensienlijckste teghens alle billickheyt is gepleeght / maer sal haer / om haer hovaerdy te dempen / en haer onderdanigheyt aen te wijsen / alleen de lager hant vergunnen : Op pene van eeuwigh van het Mannelijck Recht / Bedieningh der Statelicke Ampten / en onse Genade versteken te zijn.

II.

Een Staets of Raedts-persoon sal aen sijn

Vrou/ veel min Dochters of Maeghden/ geen Sleutel van sijn Comptoir laten/ om sijn Papieren te door-snuffelen/ noch eenige geheymen aen haer vertrouwen/ op dat de gemeene saken door haer los-tongigheyt niet terstont ruchtbaer (gelijck 't dickwils gebeurt) worden gemaeckt/ op pene van datelijck uyt den Raedt gestoten/en tot een Procureur vernedert te werden.

III.

Niemant sal aen sijn Vrou eenighe toeganck ofte bediening in sijn Mannelijcke affairen vergunnen/ soo wel die tot voordeel van 't Huys/ als tot sijn bysonder vermaeck worden bedreven/ maer haer sijn geboden in alles doen observeren/ ende aen haer/ soo dickwils sy anders pooght te doen/ de ses weken geven.

IIII.

Geen Man sal/ wanneer sijn Vrou een maent de pruyl-hoeck heeft bewaert/ en aen hem het lesen van 't Boeck der scheppinge weygert/ een Monniex leven behoeven te leyden/ maer sal sich (so haest hy sulcx aen onsen Fiscael van 't Vrouwen-recht/ ter plaetse sijner residentie aen-gegeven/ en consent verkreghen heeft) met sijn Meyt ofte eenige andere jonge Deerne moghen behelpen/ soo langhe tot dat sijn Vrou hare sonden voor hem beleden heeft.

V.

By aldien het gebeurde/ dat een Man in een gemeene Maeltijdt/ soo wel buyten als binnens huys/ aen sijn Vrou eenigh redelick dingh gheboodt/ en sulcks by haer niet en wierde volbracht/

bracht / soo sal hy aen haer de daet van den Koning der Parsen tegens d'ongehoorsame Vasthi vernieuwen / of anders haer eeuwige en lijf-eygen Slaef moeten blijven.

VI.

Geen Man sal sijn Vrou / wanneer hy met een eerlick gheselschap / in een Herbergh op de Trock-tafel of eenigh ander spel sijn tijdt-verdrijf soeckt / en wanneer sy door bier-sucht en onbeschaemtheydt hem komt besoecken / tot een lagh-genoot aen nemen / en het hooghste woort laten / maer haer / als sy haer bootschap gedaen / en eens of tweemael gedroncken heeft / na huys senden / ofte ten waer datter meer Vrouwen in 't gelagh waren / of datse met hem daer ghekomen of genoot was; Op pene van selfs / soo hy anders doet / uyt het gheselschap ghebannen te werden.

VII.

En of 't gebeurde dat een Man het ongeluck in 't spelen had / so sal hy de Vrou even-wel niet na de monde behoeven te sien / maer haer door sijn Achtbaerheyt een slot voor de lippen hangen / of het waer sake dat hy haer of sijn Kinderen liet ghebreck lijden / in welcken gheballe de Vrou / wanneer sy beleefst spreeckt / sal verhoort worden.

VIII.

Geen Man sal sich / wanneer sijn Vrouw gesont is / of minder Boden heeft / met de Keucken of eenige andere Merck-gangh / dan die van de Visch / waer toe hy geen Emmer / maer een be-

quaem het sal moeten gebruycken / bemoeyen. Doch indien 't gebiel dat sulcks door gierighept en wantrou by sommige wiert gepleeght / ghelijck men dickwils siet / die sullen oock niet verder dan in de Keucken moghen gebieden / en met de namen van Gortentelder of Semel-knooper gedoopt worden.

IX.

Een Koopman beneden de 60 jaren / sal sich van sijn Vrou des Somers tweemael in een weeck / te weten des Donderdaegs en des Sondaeghs / met linnen-kousen / onder-broeck / hembt-rock / en wat daer aen dependeert / laten ververschen / of haer / soo dickwils sy sulcks weygert / aen een Wasch-tobbe sluyten / en niet eer verlossen / voor dat sy aen hem haer schult bekent / genae versocht / en hem de voorseyde verschooninge verschaft heeft : Uytgesondert dat de Vrou / indien de Man op de voorsz daghen het behoorlijck Tol-Recht van de Vrouwenacker aen Venus Collecteur of Contrelleur niet en hadde voldaen / alsdan in dit Artijckel niet en is gehouden ofte verobligeert.

X.

Een Schuyte-voerder / Sleper / Kooren-drager / Hout-schilder / Boeren die achter de ploegh gaen / of diergheliijcke / en sullen het recht van 't voorgaende Artijckel niet meer dan eens ter weeck mogen eyschen / en ter executie stellen / ten ware sy boven de ghewoonlijcke ganck hadden gearbeyt.

XI.

XI.

Geen Ambachts-man / behalven een Snijder of Boxe-maker / sal sijn Vrouwe / ghesont zijnde / met de ellenboghen door de mouwen / billen door de broeck / noch met gaten in de kousen / binnen noch buyten de Stadt mogen wandelen / veel min onder eerlijcke Borgers in een bequame Herbergh komen / maer sal sijn goet eer hy uyt-gaet / van sijn Vrou wel te degen doen oversien en schoon maken: Ende indien sy niet terstont hem te wil is / sal hy haer sonder eenige genade onder de disciplijne van Broer Cornelis stellen / ende haer daer naer soo lange by de Lapmande binden / tot datse penitentie voor haer sonde gedaen heeft.

XII.

Gebiedende mede wel expressellijck alle Mannen / van wat staet / qualiteyt ofte conditie hy zy / niemandt uytghesondert / in eeniger wijsen ofte manieren / directelijck ofte indirectelijck / hem van de Vrouwen te laten regeeren / maer haer altijdt tot gehoorsaemheydt en onderdanigheydt te vermanen / en noyt te ghedoghen dat sy de Broeck aen trecken / op pene van in onse ongenade te vallen.

XIII.

Wijders verbieden wy / dat voortaen gheen Man sijn Vrou vooght over eenige Wijnen ofte Gedestileerde Wateren sal laten / dewijl sy daer op te lichtelijck verslingeren / ende dickwils tot de grootste ongeregeltheyt en Vlees-snoeperyen vervallen.

XIIII.

XIIII.

Niemant sal ghehouden zijn aen sijn Vrouw eenigh ghehoor te geven / soo langhe sy hem niet met de naem van Heer, Vader, Vooght, Liefste, en diergelijcke vriendelijcke titulen op het alder-beleefste begroet.

XV.

Oock en sal niemant in 't onderteyckenen der Brieven / wanneer hy van huys is / sich selfs een Ootmoedige Dienaer, verbonden Slaef, ofte Knecht van sijn Vrou mogen noemen / offe (ge-lijck hedens-daegs de Fransche Complement-makers doen) haer selven tres-homble Serviteur mogen noemen; maer in 't teghendeel altijt set-ten: Uw' Wettige Man, Vooght, Heer, Opper-Hooft, en soo voort. Op pene van eeuwigh van de Kroon en 't Erf-recht der Mannelijcke Acht-baerheyt versteken te zijn.

XVI.

Ende of schoon in het meer-ghemelte onbe-schaemde Placaet van Feminarius, alle Vrou-wen geauthoriseert worden / hare Mannen op 't banckjen te leggen / en een product te geven / ghelijck men de Kinderen in de Scholen doet: Soo gebieden wy nochtans alle Mannen / uyt onse gewoonlijcke goedertierenheyt en liefde tot de Vrouwen / soo hart met hare rebellige Vrou-wen niet te procederen / en haer noyt te verlopen met slaen / stoten / smijten ofte by 't hayr te trec-ken / maer lieber met vasten / abstinentie ofte andere correctie / haer penitentie voor hare son-den ende ongehoorsaemheydt te laten doen:

Uyt-ghesondert daer hier vooren anders is ge-
statueert.

Dese ende meer andere Poincten / die conse-quentelijck uyt de voorsz volghen / van wat natuer de selve souden mogen zijn / lasten en bevelen Wy als boven / aen alle Man in 't ghemeen / en yeder in 't bysonder / onverbrekelijck en wel strictelijck te onderhouden / sonder daer teghens yets te doen of te laten gheschieden. Ende ten eynde niemandt hier van onwetenheydt hebbe te pretenderen / soo ghebieden en begeeren Wy aen onsen lieven en wel-beminden den Grave van Middelborgh, Kogeng,&c. mitsgaders alle andere Hooge Overheden / desen alomme te doen publiceren en verkondigen / op pene dat tegens de Overtreders en onghehoorsame naer inhout van desen mach ghe procedeert / de moetwil en hovaerdy der Vrouwen ghedempt / en de oude Mannelicke Achtbaerheydt herstelt en opghe-recht worden. Ghegeven in onse Keyserlijcke Residentie-Stadt Thooren / in 't 5599 Jaer van onse Regeeringh / op den 31 dagh der Maent Manne-wil / onder het groot Zegel van onse onbepaelde macht.

Was onderteykent /

Homo Masculino.

Geparapheert /

F. MANNELIUS.

Lager stont : Accordeert met het Originael, zijnde met levendige Arents-vederen op een getoude Leeuwen-huyt in d'Egyptische Nacht-tael beschreven.

K, Kudelstaert.

